

Виховання національної свідомості учнів початкових класів на уроках трудового навчання

Нежура Т.В., викладач Педагогічного коледжу; асистент кафедри початкової та дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти Львівського національного університету ім.І.Франка.

Національна свідомість є складною модернізованою системою духовних феноменів, які формуються у процесі історичного розвитку української нації і відповідно відображують основні засади її буття, буття людства [2, 145].

Виділяють найважливіші функції національної свідомості: рефлексивна, пізнавальна, консолідуюча та комунікативна. Дані функції забезпечують самопізнання та самоосмислення людини і нації через систему духовного розвитку. Завдяки реалізації цих функцій визначаються тенденції етнонаціонального розвитку та спільні цілі. Отже, національна свідомість здатна саме інтегрувати національні, релігійні та етнічні інтереси [3, 87].

Національна самосвідомість — усвідомлення спільнотою або окремою людиною своєї національної належності. Вона пов'язана із самоідентифікацією нації, ґрунтується на державній, політичній, громадянській самоідентифікації.

Методологічні та теоретичні основи формування особистості з глибоким почуттям національної свідомості розкриті у працях І. Беґа, Г. Біленької, А. Бойко, М. Боришевського, Ю. Завалевського, П. Ігнатенка, В. Каюкова, Б. Кобзаря, В. Коваля, М. Левківського, І. Матюши, О. Сухомлинської, Д. Чижевського та ін. [1].

Розвиток національної самосвідомості передбачає появу таких національних почуттів: почуття любові до своєї Батьківщини, свого народу, національної культури і рідної мови; почуття причетності до долі свого народу, своєї країни; почуття національної гордості чи національного невдоволення; готовності й волі до здійснення національної мети [3, 128].

Відродження України неможливе без пробудження національної свідомості українського народу, насамперед підрастаючого покоління. Тому особливе занепокоєння нині викликає відсутність у більшості дітей віком від шести до десяти років усвідомлення себе як частини народу, співвіднесення своєї діяльності з інтересами нації. [4].

Якості українського народу, його національного характеру досліджували Г. Сковорода, М. Максимович, М. Костомаров, П. Куліш, К. Ушинський, Б. Грінченко, Г. Ващенко, Я. Ярема, П. Кононенко, В. Каюков, М. Стельмахович та інші відомі вітчизняні педагоги[4].

У навчально-виховний процес мають впроваджуватися форми і методи виховної роботи, що лежать в основі козацької педагогіки.

Саме на уроках «Трудового навчання» діти знайомляться з традиційними народними ремеслами України, навчаються як виготовляти витинанки та писанки різних регіонів України, оздоблювати вироби технікою вишивки та ін. Діяльність молодших школярів на заняттях трудового навчання, яка пов'язана з народними ремеслами є художньо-творчою, і саме в ній

формується здібності особистості. Творчі здібності проявляються в здатності переймати досвід і навички, накопичені попередниками та збагачувати його новим і цінним у процесі власної діяльності, а не в копіюванні.

У молодших школярів переважає наочно-образне мислення з елементами абстракції; іде подальший розвиток внутрішнього плану дій; до кінця періоду доступне усвідомлення своїх власних розумових операцій, що надають допомогу в самоконтролі. В емоційній сфері, у цілому період молодшого шкільного віку - це період підвищеної емоційності, що трохи знижується до третього класу. У цьому віці дитина вже може усвідомлювати й контролювати свої емоційні стани, наприклад, хвилювання, гнів і т. п. (це, звичайно, не повний, а частковий контроль). У молодшому шкільному віці вже спостерігається досить чітка диференціація почуттів (естетичні, моральні, інтелектуальні й ін.). У цей же період для дітей характерні вразливість і сугестивність. Розвиваються вольові якості дитини: довільність витримки наполегливість.

Пріоритетними для учнів початкових класів є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

Оскільки у молодшому віці у дітей домінує образне мислення, то найбільш характерними є такі форми діяльності: ситуаційно-рольові ігри, сюжетно-рольові ігри, ігри-драматизації, ігри-бесіди, ігри-мандрівки, інсценування, екскурсії, ігрові вправи, колективні творчі панно, бесіди, ранки, свята, усні журнали, уявні подорожі, групові справи, вікторини, виставки-ярмарки, добродійні акції, хвилини з мистецтвом, години спостережень, години милування, спортивні змагання, козацькі забави, догляд за рослинами і тваринами та багато інших практичних форм роботи, все це можна використати на уроках трудового навчання[2, 289].

Список використаних джерел

1. Афанасьєв А. Виховне середовище в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення [Текст] / А. Афанасьєв // Рідна школа. – 2008. – № 6. – С. 23- 26.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. – 3-тє вид., доопрац. і доп. / О. Вишневський. – К.: Знання, 2008. – 566 с.
3. Власенко О. Особливості формування освітньо-виховних систем // Тенденції модернізації національних освітніх систем: збірник наукових праць / за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 158 с.
4. Кульчицький В.Й. Філософсько-світоглядні передумови розвитку патріотичного виховання в Україні (історичний аспект) / В.Й.Кульчицький // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія педагогіка і соціальна робота. – 2013. – №30. – С.76-78.